

Finansieringen av kärnavfallets slutförvaring

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om finansiering av kärnavfallets slutförvaring och föreslagna kompletteringsändringar i andra lagar. Syftet med lagstiftningen är att säkerställa finansieringen av de allmänna skyldigheter som följer av den s.k. kärntekniklagen. Vidare tillstyrks de föreslagna ändringarna i strålskyddslagen avseende tillsyn av solarier.

Samtliga motioner avstyrks. Tre av dem går ut på att proposition 2005/06: 183 – med visst undantag – skall avslås. I stället begärs en ny proposition med inriktningen bl.a. att bestämmande av kärnavfallsavgifterna inte skall delegeras till regeringen. Vidare föreslås i två av motionerna att hittillsvarande bestämmelse om stöd till ideella föreningar skall slopas i ett sådant nytt lagförslag.

I betänkandet finns 5 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Finansiering av kärnavfallens slutförvaring, m.m.	6
Reservationer	18
1. Lagförslagen i övrigt, punkt 2 (m, fp, kd)	18
2. Stöd till ideella föreningar, punkt 3 (m, fp)	19
3. Behov av höjda avgiftsnivåer, punkt 4 (mp)	20
4. Försäkringslösningar m.m., punkt 5 (fp)	21
5. Ersättning för avstängning på grund av politiska beslut, punkt 6 (m, fp, kd)	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	23
Propositionen	23
Följdmotioner	23
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	25

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Uppgiftsskyldighet enligt Euratom

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet såvitt avser 27 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:183 i denna del.

2. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet,
2. lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan,
3. lag om ändring i miljöbalken,
4. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
5. lag om ändring i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.,
6. lag om upphävande av lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.,
7. lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220)

Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:183 i denna del och avslår motionerna 2005/06:MJ23 yrkandena 1 och 2 i denna del, 2005/06:MJ25 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:MJ26 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (m, fp, kd)

3. Stöd till ideella föreningar

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ23 yrkande 2 i denna del och 2005/06:MJ26 yrkande 6.

Reservation 2 (m, fp)

4. Behov av höjda avgiftsnivåer

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ24 yrkandena 1 och 2.

Reservation 3 (mp)

5. Försäkringslösningar m.m.

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ26 yrkandena 3 och 5.

Reservation 4 (fp)

6. Ersättning för avstängning på grund av politiska beslut

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ26 yrkande 4.

Reservation 5 (m, fp, kd)

Stockholm den 4 maj 2006

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Catharina Elmsäter-Svärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Catharina Elmsäter-Svärd (m), Åsa Domeij (mp), Sinikka Bohlin (s), Alf Eriksson (s), Lennart Fremling (fp), Rune Berglund (s), Rolf Lindén (s), Sven Gunnar Persson (kd), Kjell-Erik Karlsson (v), Christina Axelsson (s), Lars Lindblad (m), Carina Ohlsson (s), Jan Andersson (c), Jan-Olof Larsson (s), Bengt-Anders Johansson (m), Christin Hagberg (s) och Anita Brodén (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2005/06:183 Finansieringen av kärnavfallens slutförvaring, *dels* fyra motioner som har väckts med anledning av propositionen.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB): verkställande direktören Claes Thegerström, informationschefen Sten Kjellman, styrelseledamoten Gert Lyngsjö och styrelsesuppleanten Gunnar Wikström.

Vidare har en skrivelse inkommit från Länsstyrelsen, Västra Götalands län.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen (prop. 2005/06:183) föreslås en ny lag om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet. Lagen, som ersätter lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m., omfattar samtliga som har tillstånd att inneha eller driva kärntekniska anläggningar som ger upphov till högaktivt kärnavfall som måste slutförvaras under lång tid. Enligt den nya lagen skall kärnavfallsavgifter få tas ut för de kostnader som omhändertagande av avfall och avveckling och rivning av kärntekniska anläggningar genererar ända tills avfallet är placerat i slutligt förvar. Avgiftsmedlen skall liksom i dag fonderas, och för de belopp som inte täcks av fonden ges förbättrade möjligheter att kräva säkerheter. Det föreslås även att processen då avgifter och säkerheter bestäms skall bli mer flexibel och att möjligheterna att hantera den risk som staten bär för kärnavfallskostnaderna förbättras.

I propositionen föreslås i övrigt följande. Den som inte tar sitt ekonomiska ansvar för avfallskostnaderna kan, enligt en ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, få sitt tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet återkallat. Säkerheter enligt miljöbalken behöver inte ställas för sådana kostnader som omfattas av avgifter och säkerheter enligt den nya lagen. Den avgift som kärnkraftsföretagen betalar för avveckling av verksamheten vid Studsvik höjs med 0,05 öre per kilowattimme el och skall betalas t.o.m. 2009. Slutligen skall regeringen med stöd av ett bemyndigande i strålskyddslagen (1988:220) få föreskriva att en kommun skall utöva tillsynen över solarieverksamheter.

De två sistnämnda lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2007 och övriga ändringar den 1 januari 2008.

Utskottets överväganden

Finansiering av kärnavfallets slutförvaring, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om finansiering av kärnavfallets slutförvaring, föreslagna kompletteringsändringar i andra lagar samt ändringarna i strålskyddslagen avseende tillsyn över solarier. Motionsyrkanden (m, fp, kd) om avslag på propositionen – med ett visst undantag – avstyrks med hänvisning till bl.a. att en referensgrupp har inrättats med företrädare för bl.a. kärnkraftsindustrin. Utskottet förutsätter att avgiftsfrågor och andra frågor kommer att tas upp i detta forum. När det gäller motionskrav (m, fp) om att den hittillsvarande bestämmelsen om stöd till ideella föreningar skall slopas, erinras om att det rör sig om en försöksverksamhet som skall utvärderas, och utskottet avstyrker därmed motionerna i berörda delar. En motion (mp) om bl.a. krav på höjda avgiftsnivåer avstyrks likaså. Utskottet anser att förslagen i den nu framlagda propositionen ligger i linje med vad motionären syftar till. Vidare avstyrker utskottet yrkanden (fp) om avgiftsbefrielse för mindre avfallsmängder m.m. och om ersättning för avstängning av kärnkraftsreaktorer på grund av politiska beslut. I det sistnämnda fallet erinrar utskottet om befintlig lagstiftning, som också har tillämpats i fråga om Barsebäck.

Jämför reservationerna 1 (m, fp, kd), 2 (m, fp), 3 (mp), 4 (fp) och 5 (m, fp, kd).

Propositionen

Ny lag om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärntechnisk verksamhet

När det gäller *lagstiftningsbehov och utgångspunkter* anføres att lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. (finansieringslagen) och lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. (Studsvikslagen) ersätts av en ny lag som syftar till att säkerställa finansieringen av de allmänna skyldigheterna för den som har eller har haft tillstånd till kärntechnisk verksamhet. Den nya lagen fastställer huvudprinciperna för regleringen på området och innehåller bemyndiganden för regeringen eller de myndigheter som regeringen bestämmer att meddela närmare materiella föreskrifter.

I lagen skall det tydligt anges att *syftet* är att säkerställa finansieringen av de allmänna skyldigheter som följer av kärntekniklagen. Definitionerna av vissa begrepp skall vara desamma som i kärntekniklagen. Termen restprodukter skall definieras.

I fråga om *avgifter och avgiftsskyldighet* föreslås att kärnavfallsavgift skall definieras som avgift för vissa kostnader. De kostnader som skall omfattas är i huvudsak desamma som anges i finansieringslagen och Studsvikslagen med vissa förtydliganden och tillägg. Riskavgift skall definieras som avgift för den risk som staten bär för dessa kostnader. Kärnavfallsavgift skall betalas av alla som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet som ger upphov till eller har givit upphov till restprodukter. För tillståndshavare som inte innehar eller driver en kärnkraftsreaktor skall dispens kunna ges om i stället fullgoda säkerheter ställs. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall få meddela föreskrifter om kärnavfallsavgifternas storlek och betalning.

När det gäller *säkerheter och statens ekonomiska risk* föreslås att den som är skyldig att betala kärnavfallsavgift skall vara skyldig att ställa säkerheter för de kostnader som ännu inte täcks av inbetalade avgiftsmedel. För den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall det kunna krävas att säkerheten består i att ett eller flera ägarbolag åtar sig att betala avgifter i tillståndshavarens ställe. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall, om det behövs för att tillgodose lagens syfte, fastställa statens ekonomiska risk för de kostnader som skall täckas av avgifter enligt lagen. Om en ekonomisk risk har fastställts skall tillståndshavaren få åläggas att betala en riskavgift. Riskavgiften skall inte få sättas högre än vad som behövs för att skydda staten mot denna risk och skall betalas till den myndighet som regeringen bestämmer.

Skyldigheten att betala kärnavfallsavgift och ställa säkerheter skall upphöra då de allmänna skyldigheterna enligt 10 § kärntekniklagen har fullgjorts.

När det gäller *förvaltning av avgiftsmedel och säkerheter* skall avgifter betalas och säkerheter ställas till en myndighet som regeringen bestämmer. Avgiftsmedlen skall förvaltas i en fond, om vilken regeringen meddelar föreskrifter. Även avgifter som har inbetalats enligt Studsvikslagen skall förvaltas i en sådan fond.

Inbetalade kärnavfallsavgifter skall *användas* för att ersätta tillståndshavarens andel av de kostnader som anges i lagen. Om de inbetalade avgifterna inte är tillräckliga skall även ställda säkerheter få användas för att täcka kostnaderna. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall få meddela föreskrifter om användningen av fondmedel och säkerheter. De medel som har betalats enligt Studsvikslagen skall dock endast användas för sådana kostnader som anges i den lagen.

Avgiftsmedel som inte behövs för den finansiering som lagen reglerar skall, efter beslut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, återbetalas till tillståndshavaren eller till den som har fullgjort dennes förpliktelser. Medel som har inbetalats enligt Studsvikslagen skall inte återbetalas, utan tillfaller staten.

En tillståndshavare skall lämna de kostnadsberäkningar och andra uppgifter som behövs för att lagen skall kunna tillämpas. Tillståndshavaren får, vid vite, meddelas de förelägganden som behövs för att lagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den skall följas. Uppsåtligt eller grovt oaktsamt åsidosättande av uppgiftsskyldigheten genom att lämna oriktig uppgift skall kunna straffas med böter.

Lagen skall träda i kraft den 1 mars 2007 såvitt avser bestämmelserna om fastställande av avgift och säkerheter samt skyldighet att lämna uppgifter och i övrigt den 1 januari 2008. Sistnämnda datum skall finansieringslagen upphöra att gälla. Kärnavfallsfondens medel skall förvaltas och användas i enlighet med lagen.

Kärntekniklagen

I fråga om *finansieringsskyldigheten* skall tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet kunna återkallas för den som i väsentlig mån åsidosätter sina skyldigheter vad gäller att svara för kostnaderna för de åtgärder som måste vidtas enligt de allmänna skyldigheterna för tillståndshavare eller säkerställa finansieringen av kostnaderna. Det skall tydliggöras att den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skall svara för kostnaderna för sådana åtgärder.

Ytterligare en ändring gäller *uppgiftsskyldighet enligt Euratom*. Det föreslås att ansvarsbestämmelsen i 27 § andra stycket kärntekniklagen skall justeras så att den hänvisar till den numera gällande Euratomförordningen nr 302/2005.

Miljöbalken

Skyldigheten att ställa säkerhet för kostnaderna för efterbehandling och andra återställningsåtgärder enligt miljöbalken skall inte gälla för åtgärder som omfattas av avgifter och säkerheter inom systemet för finansiering av hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet.

Inkomstskattelagen

En redaktionell ändring föreslås och som går ut på att hänvisningen i 16 kap. 6 § andra stycket inkomstskattelagen (1999:1229) till lagen (1992:1597) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. (finansieringslagen) i stället görs till den nya lagen om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet

Studsvikslagen

Omfattningen av lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. skall justeras så att den bättre avspeglar vilka åtgärder som de berörda avgifterna är avsedda att bidra till.

Vidare föreslås att *avgiften* höjs från 0,15 öre till 0,2 öre för varje levererad kilowattimme (kWh) elström och att den tas ut t.o.m. år 2009. Avgiften skall förvaltas enligt lagen om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet då denna träder i kraft.

Slutligen föreslås att Studsvikslagen skall *upphöra* att gälla vid utgången av år 2009.

Tillsyn över solarier

Regeringen skall få meddela föreskrifter om att tillsynen över solarieverksamhet skall utövas av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Motionerna

I motion MJ23 (m) yrkas avslag på propositionen med undantag för föreslagen förändring i 27 § kärntekniklagen i enlighet med vad som anförts i motionen. Särskilt ifrågasätter motionärerna – såsom en central fråga – att även ägare till reaktorföretag skall ställa egen säkerhet för att minska statens risk (yrkande 1).

Motionärerna begär samtidigt ett nytt förslag om finansiering av kärnavfallens slutförvaring. Eftersom ikraftträdandet för lagarna sträcker sig långt fram i tiden – med ett undantag – finns det tid för regeringen att lägga fram ett mer genomarbetat förslag till riksdagen. Inriktningen bör vara att det är riksdagen som skall besluta i avgiftsfrågan. Skälet är att medlen är insamlade med lagstöd. Ytterligare en inriktning bör vara att det inte bör finnas en möjlighet att använda avgiftsmedlen för att ge stöd till så kallade ideella organisationer. Motionärerna åberopar sitt ställningstagande i detta avseende när riksdagen behandlade frågan år 2004, då de bl.a. ansåg att informationsspridning och kunskapsinhämtning med statliga medel bör vara neutral. Det blir inte fallet med regeringens förslag, som innebär att ideella organisationer skall vara en part, hävdas det (yrkande 2).

Även i motion MJ26 (fp) föreslår man att propositionen avslås med undantag för föreslagen ändring i 27 § kärntekniklagen (yrkande 1).

Vidare anser motionärerna att regeringen bör återkomma med förslag till en ny lag som tar med fler detaljer. Motionärerna delar Lagrådets uppfattning att en så stor andel av lagförslaget innebär en delegation till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer när det gäller att utforma detaljbestämmelserna i lagen. Visserligen behövs en viss dele-

gation för att få ett smidigt system, men blir den alltför långtgående försämrings rättssäkerheten. Det nya förslaget bör således lämna mindre utrymme för tolkning (yrkande 2).

Vidare bör regeringen låta utreda i vad mån verksamheter med mindre volymer kan befrias helt från avgiftsskyldighet, menar motionärerna. Det kan nämligen vara förenat med svårigheter att se på vilket sätt som staten försäkras sig om att företag som ägt reaktorer inte upphör och att betalningarna därmed inte uteblir. Ett i tiden utdraget ansvar medför, enligt motionärernas mening, än större svårigheter för verksamheter med små volymer. Den begärda utredningen bör även innefatta överväganden om möjligheterna för sådan verksamhet att överlåta avgiftsskyldigheten till en annan aktör: antingen någon som återvinner bränsle eller till ett försäkringsbolag (yrkande 3).

Om en reaktor stängs i förtid på grund av politiska beslut är det inte rimligt att ägarna skall stå för hela den kostnad som uppstår till följd av att kostnaderna för slutförvaring då inte kan täckas med avgifter på elproduktionen, anser motionärerna (yrkande 4).

En försäkringslösning skulle, enligt motionärernas uppfattning, kunna vara en möjlighet att täcka den merkostnad som kan uppkomma senare i hanteringen (yrkande 5).

I motionen anförs också att pengar till ideella organisationers verksamhet ur Kärnavfallsfonden inte skall betalas ut. Lagrådets kritik i denna del bör beaktas. Visserligen är det enligt motionärernas mening viktigt att ideella organisationer har möjlighet att delta i granskningen och debatten av utformandet av slutförvaringen, men det är rimligt att dessas verksamhet inte betalas med allmänna medel (yrkande 6).

Likaså i motion MJ25 (kd) yrkas avslag på proposition 2005/06:183 med undantag för föreslagen förändring i 27 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. En tydlig lag vore mer rättssäker och skulle minska risken för finansiell osäkerhet hos dem som investerar i och bedriver elproduktion genom kärnkraft. Den flexibilitet som regeringen anser sig uppnå förbyts snarare i ett hot mot elproducenterna och leder därmed till minskad flexibilitet och ökad passivitet (yrkande 1).

Motionärerna föreslår därutöver att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om hur dels avgiften för kärnavfallshanteringen, dels riskavgiften skall beräknas (yrkande 2).

I motion MJ24 (mp) hänvisar motionären till att budgetramarna för alla större infrastrukturprojekt brukar spräckas, och hon säger sig befara att detta även kan gälla slutförvaringsprojektet. Hon anför också att elpriset och därmed marginalerna enligt experterna kommer att öka ytterligare. Att under dessa omständigheter riskera att kärnkraftsavfallsfonderingen underfinansieras är inte rimligt anser hon och föreslår att avgiften höjs betydligt (yrkande 1).

Vidare begärs införande av krav på att ett strikt betalningsansvarsgenombrott måste säkerställas för att man vid behov skall trygga finansieringen av kärnavfallets slutförvaring. Syftet är att de bolag som avsatt pengar till fonden får skjuta till mer pengar om det visar sig att gjorda fonderingar inte förslår (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Enligt kärntekniklagen avses med kärnteknisk verksamhet uppförande, innehav eller drift av kärnteknisk anläggning. Hanteringen och slutförvaringen av radioaktivt avfallet från kärnkraftsreaktorerna innebär kostnader liksom även avveckling och rivning av reaktoranläggningen samt den forskning och utveckling som behövs.

Avfall från kärnteknisk verksamhet delas traditionellt in i tre grupper, nämligen avfall från kommersiell kärnkraft, avfall från forskningsreaktorer m.m. och övrigt kärnavfall. Bestämmelser om hur hanteringen av avfallet skall finansieras skiljer sig åt mellan de olika avfallsslagen enligt nuvarande lagstiftning.

Syftet med finansieringssystemet är att riskerna för att staten tvingas stå för sådana kostnader som omfattas av tillståndshavarnas betalningsansvar så långt som möjligt minimeras.

Som anförs i propositionen har det nuvarande finansieringssystemet visat sig bristfälligt i vissa avseenden. För att sålunda ytterligare säkerställa finansieringen föreslår regeringen en ny lag, *lagen om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet*. Lagen avses ersätta dels finansieringslagen, dels Studsvikslagen. I den nya lagen fastställs huvudprinciperna för regleringen på området, och den innehåller bemyndiganden för regeringen eller de myndigheter som regeringen bestämmer att meddela närmare materiella föreskrifter. *Kärnavfallsavgift* är en avgift för vissa kostnader och skall betalas av alla som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet som ger – eller har givit – upphov till restprodukter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall få meddela föreskrifter om kärnavfallsavgifternas storlek och betalning. Den som är skyldig att betala kärnavfallsavgift skall också vara skyldig att ställa *säkerheter* för kostnader som ännu inte täcks av inbetalade avgiftsmedel. För den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall det kunna krävas att säkerheten består i att ett eller flera ägarbolag åtar sig att betala avgifter i tillståndshavarens ställe.

Om det behövs för att lagens syfte skall uppnås skall regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställa statens ekonomiska risk för de kostnader som skall täckas av kärnavfallsavgiften. Om en sådan ekonomisk risk har fastställts får tillståndshavaren åläggas att betala en riskavgift. Skyldigheten att betala kärnavfallsavgift och ställa säkerheter skall upphöra när de allmänna skyldigheterna enligt 10 § kärntekniklagen har fullgjorts. Kärnavfallsavgiftsmedlen, och om de inte räcker även säker-

heterna, skall användas för att ersätta tillståndshavarens andel av de kostnader som anges i lagen. Under vissa villkor skall avgiftsmedel som inte behövs återbetalas till tillståndshavaren eller den som har fullgjort dennes förpliktelser. En tillståndshavare skall lämna de kostnadsberäkningar och andra uppgifter som behövs för att lagen skall kunna tillämpas.

Vidare föreslås vissa kompletterande lagändringar. Bestämmelsen om uppgiftsskyldighet enligt Euratom i 27 § andra stycket kärntekniklagen justeras så att den hänvisar till den sedan år 2005 gällande Euratomförordningen. En ändring av i huvudsak redaktionellt slag föreslås i inkomstskattelagen. Studsvikslagen innehåller bestämmelser om avgifter som tas ut av tillståndshavare såsom bidrag till kostnader för bl.a. dekontaminering av forskningsreaktorerna i Studsvik m.m. Här föreslås bl.a. en avgiftshöjning från 0,15 öre till 0,20 öre för varje levererad kilowattimme elström. Vidare föreslår regeringen att lagen skall upphävas vid utgången av år 2009. Enligt regeringens bedömning bör möjligheterna att använda avgiftsmedel för information till allmänheten och visst stöd till ideella organisationer inte ändras i förhållande till vad som gäller i dag.

Ett separat förslag i propositionen gäller en ändring i *strålskyddslagen*, som går ut på att regeringen bemyndigas att föreskriva att en kommun skall utöva tillsynen över solarieverksamhet.

Vad gäller motionsförslagen om avslag på propositionen med begäran om ett nytt förslag vill utskottet anföra följande. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att en ny, enhetlig lag om finansiering behövs och att den bör ha karaktär av en ramlag. Som anförs i propositionen innehåller såväl finansieringslagen som Studsvikslagen detaljregleringar som är begränsande för regeringens och myndigheternas möjligheter att förbättra kostnads- och riskbedömningarna. När det gäller exempelvis bestämmande av avgifterna innebär en reglering i förordningar och föreskrifter – i stället för i lag – att systemet är mer flexibelt.

I motsats till vad som gäller enligt den nuvarande finansieringslagen och Studsvikslagen föreslås den nya lagen inte innehålla några bestämmelser om hur avgifternas storlek skall beräknas. Avsikten är att sådana detaljbestämmelser i stället skall anges i förordning. Som regeringen anför kan systemet härigenom lättare anpassas till ändrade förutsättningar och nya erfarenheter. Nyordningen innebär inte att tillståndshavarnas delaktighet vid bestämmande av avgifternas storlek minskar. Liksom i dagens system kommer avgifterna att bestämmas på grundval av tillståndshavarnas beräkningar. I sammanhanget vill utskottet också hänvisa till vad som anförs i propositionen om att erfarenheterna av kostnader för avställnings- och servicedrift av reaktorerna i Barsebäck bör kunna utgöra ett kompletterande underlag vid beräkning av avgifternas storlek. Härutöver konstaterar utskottet att hittillsvarande regler om återbetalning vid för mycket inbetalade avgifter förs över till den nya lagen. Återbetalning görs per automatik om det visar sig att de insamlade avgifterna överstiger kostnaderna. En kunskap om kostnaderna kan givetvis inte fås förrän samtliga åtgärder som

krävs för avfallets hantering och slutförvaring har vidtagits. Härutöver finns en möjlighet att begära återbetalning om det står klart även på ett tidigare stadium att för mycket pengar har betalats in i avgifter. Ett skäl är att den tekniska utvecklingen medfört att kostnaderna blir lägre än det som tidigare beräknats.

Som vidare framgår av propositionen anser regeringen att det – utöver det grundläggande kravet på säkerhet – skall vara möjligt att för reaktorföretag kräva säkerhet i form av att ett eller flera ägarbolag tar på sig ansvar för avgiftsbetalningarna. Utskottet instämmer med regeringen i att det inte är omotiverat med ett ägaransvar, eftersom varje underlåtenhet på avfallsområdet kan orsaka stora miljöskador.

Utskottet konstaterar att regeringen har för avsikt att låta Riksgäldskontoret utreda frågan om hur olika modeller för säkerheter skulle kunna utformas. När resultatet härav föreligger kan de närmare kraven för reaktorföretagens säkerheter föreskrivas. På motsvarande sätt kommer frågorna om riskbedömning och riskavgift att tas upp inom ramen för utredningsuppdraget till Riksgäldskontoret. Även frågan om hur en riskavgift skulle kunna beräknas bör ingå i utredningsuppdraget.

Enligt vad utskottet inhämtat har regeringen nyligen inrättat en referensgrupp för förordningsarbetet bestående av företrädare för kärnkraftsindustrin, myndigheterna och Regeringskansliet. Utskottet ser positivt på detta och utgår också från att de frågor i övrigt som kan behöva diskuteras kommer att tas upp inom ramen för detta forum. Mot bakgrund härav avstyrker utskottet motionerna MJ23 (m) yrkandena 1 och 2, det sistnämnda i denna del, MJ25 (kd) yrkandena 1 och 2 samt MJ26 (fp) yrkandena 1 och 2.

När det gäller frågan om finansieringen av kärnavfallets slutförvaring bör innehålla en bestämmelse om stöd till ideella föreningar, vill utskottet inledningsvis erinra om att riksdagen våren 2004 antog regeringens förslag till tillägg till 4 § finansieringslagen. Tillägget innebär att avgiftsmedlen får användas för stöd till ideella föreningar för insatser i samband med frågor om lokalisering av anläggningar för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle i den utsträckning och på de villkor som regeringen bestämmer (prop. 2003/04:116, bet. 2003/04:MJU21, rskr. 2003/04:235).

Utskottet anförde bl.a. att frågan om att finna en plats för den slutliga förvaringen av det använda kärnbränslet intar en särställning när det gäller den demokratiska processen. Ovanligt höga krav måste ställas på allmänhetens förtroende för politiska beslutsfattare, verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter. Att allmänheten på så vis ges ökade möjligheter att aktivt delta i det utökade samrådet och får stärkta resurser för att kunna ställa relevanta och väl underbyggda frågor höjer kvaliteten på det utredningsarbete som skall presenteras av den som söker tillstånd för en verksamhet. I likhet med regeringen ansåg utskottet att stödet måste vara förenat med tydliga krav på den bidragssökande i vissa avseenden.

I sammanhanget betonade utskottet vikten av att en noggrann utvärdering av försöksverksamheten skulle göras inför beslut om eventuellt fortsatt stöd. Regeringen borde ge en för ändamålet lämplig myndighet i uppdrag att genomföra en sådan utredning. Vidare borde resultatet av utredningen lämnas till regeringen i god tid innan den fyraåriga försöksperioden avslutas. Kriterier för utvärderingen borde vara om medlen har använts på avsett sätt, vilken effekt stödet har haft och om stöd bör lämnas även fortsättningsvis.

Som har redovisats i det föregående föreslår regeringen i den nu framlagda propositionen att den aktuella bestämmelsen förs över till den nya lagen om finansiering. Utskottet vill betona vikten av att bestämmelsen tas in i den nya lagen med förutsättningar som riksdagen ställde sig bakom vid detta tidigare tillfälle. Utskottet anser – i likhet med regeringen – att en allsidig belysning av frågorna om kärnavfallets slutförvaring ingår i en reaktorinnehavares skyldigheter när det gäller utvecklingsverksamhet enligt 11 § kärntekniklagen. Att föreningarnas kostnader i detta sammanhang betalas av verksamhetsutövarna är därtill i enlighet med bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken om miljökonsekvensbeskrivningar. De förutsättningar som angavs när stödet till ideella föreningar infördes skall alltså gälla. Det gäller det förhållandet att det rör sig om en försöksperiod, nämligen under en fyraårsperiod med början den 1 januari 2005. Det gäller vissa krav, som numera finns införda i finansieringsförordningen. Det gäller slutligen stödets omfattning, som enligt beräkningarna medför en kostnad på högst 12 miljoner kronor för försöksperioden.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna MJ23 (m) yrkande 2 i denna del och MJ26 (fp) yrkande 6.

I en motion föreslås en betydande höjning av avgiftsnivån, men också att strikt ansvarsgenombrott införs för att man vid behov skall kunna trygga finansieringen av kärnavfallets slutförvaring. Som utskottet förstått motionen avser den såväl den avgift som tas ut enligt Studsvikslagen som den som tas ut enligt finansieringslagen. Den nya avgiften enligt Studsvikslagen är anpassad så att de fonderade medlen kommer att täcka den del av kostnaderna för Studsvik m.m. som det är rimligt att kärnkraftsindustrin skall stå för. Vidare bör påpekas att avgiftsskyldigheten beträffande anläggningarna inte upphör, utan den överförs – genom den nya finansieringslagen – till de faktiska verksamhetsutövarna.

Utskottet vill framhålla att den nu framlagda propositionen har samma syfte som motionären vill uppnå, nämligen att ytterligare säkra finansieringen av kärnavfallets hantering och slutförvaring. Som regeringen anför finns vissa brister i nuvarande system och förslagen om ägaransvar, riskvärdering och riskavgift skall ses mot denna bakgrund. Enligt regeringens mening bör det emellertid inte bli fråga om ett typiskt ansvarsgenombrott i aktiebolagsrättslig mening, eftersom det i det här fallet rör sig om ett förutsebart åtagande som kan motverkas genom att en större del av reaktorföre-

tagets vinstmedel lämnas kvar i företaget. Det är endast om vinstöverföringarna till ägarbolagen har överstigit vad som behövs för att täcka avfallskostnaderna som ett sådant åtagande behöver tas i anspråk.

Utskottet konstaterar att det givetvis är fråga om en balansgång mellan olika intressen, men anser att regeringens förslag till en ny lag ger förbättrade möjligheter att anpassa avgifterna m.m. så att finansieringen skall kunna tryggas. Utskottet utgår från att regeringen noga följer kostnadsutvecklingen i enlighet med de möjligheter som följer av den nya lagen.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion MJ24 (mp).

I en motion tas frågan upp om mindre verksamheter. Det föreslås att möjligheten till avgiftsbefrielse för mindre avfallsmängder skall utredas. Ytterligare ett förslag går ut på att risken när det gäller mindre verksamheter bör tas om hand genom försäkringslösningar. Som utskottet förstår handlar det om sådan verksamhet som inte bedrivs vid kärnkraftsreaktorer utan snarare vid forskningsreaktorer såsom Studsvik m.fl. Det handlar således framför allt om sådan verksamhet som hittills har reglerats genom Studsvikslagen.

Utskottet konstaterar att även kostnaderna för den forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för såväl tillståndshavarnas åtgärder som statens prövning av dessa åtgärder faller in under begreppet kärnavfallsavgift i förslaget till ny lag. I sammanhanget vill utskottet också hänvisa till möjligheten till dispens från avgiftsskyldigheten i förslaget till en ny lag. Detta gäller både kärnavfallsavgiftens storlek och dess betalning. Ett villkor är att tillståndshavaren ställer säkerhet för alla kostnader som avgiftsskyldigheten avser.

Enligt vad som anförts i propositionen kan det bli nödvändigt att ha avvikande bestämmelser när det gäller verksamhet av mindre omfattning – och som således genererar mindre avfallsmängder. Utskottet ansluter sig till regeringens uppfattning att möjligheterna till sådana avvikande bestämmelser underlättas om frågan regleras i förordning. I det föregående har utskottet redovisat att regeringen nu har inrättat en referensgrupp för förordningsarbetet med företrädare för bl.a. kärnkraftsindustrin. Utskottet föresätter att även frågorna om verksamhet av mindre omfattning kan komma att tas upp i denna grupp. Skulle en utredning behövas, torde en sådan utan hinder kunna genomföras i detta sammanhang. Utskottet finner att syftet med motion MJ26 (fp) yrkande 3 härigenom kan anses tillgodosett. Motionen avstyrks i berörd del.

Vad härefter gäller frågan om försäkringslösningar för mindre verksamheter vill utskottet även i detta fall hänvisa till den nyssnämnda dispensmöjligheten. Dessutom konstaterar utskottet att regeringen anser att övervägande skäl talar för att det finns ett behov av riskvärderingar och riskavgifter när det gäller finansieringen av kärnavfallet. Det bör alltså ges en möjlighet för staten att genomföra detta när så anses befogat. Därför föreslås att regeringen – eller lämplig myndighet – vid behov skall göra

riskbedömningar och på grundval av dessa ålägga tillståndshavaren att betala en särskild riskavgift. Regeringen avser, såsom har nämnts tidigare, att låta Riksgäldskontoret lägga fram förslag i detta avseende. Så vitt utskottet kan finna ligger utredningsuppdraget delvis i linje med motionärernas önskemål om en försäkringslösning. Utskottet har inhämtat att någon riskavgift normalt inte torde bli aktuell för de mindre verksamheterna.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet även yrkande 5 i motion MJ26 (fp).

När det gäller frågan om reaktorinnehavare skall ersättas för kostnader som de har haft för avstängning av reaktorn på grund av politiska beslut vill utskottet anföra följande. Bestämmelserna enligt lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling gäller upphörande av rätten att driva kärnkraftsreaktorer för att utvinna kärnenergi till följd av omställningen av energisystemet i Sverige. Syftet med omställningen är att åstadkomma en ekologiskt och ekonomiskt hållbar energiförsörjning byggd på förnybara energislag. Omställningen skall genomföras på ett sätt som gör det möjligt att tillförsäkra svensk industri och samhället i övrigt el på internationellt konkurrenskraftiga villkor. Regeringen får beträffande varje kärnkraftsreaktor besluta att rätten att driva reaktorn för att utvinna kärnenergi skall upphöra att gälla vid den tidpunkt som regeringen anger.

I lagen finns särskilda ersättningsregler. Om rätten att driva en kärnkraftsreaktor för att utvinna kärnenergi upphör att gälla enligt denna lag, har tillståndshavare och ägare till fastighet som har använts vid reaktordrift rätt till ersättning av staten för förlusten enligt vad som anges i närmare i lagen. När ersättningen skall bestämmas, tillämpas 4 kap. expropriationslagen (1972:719), i den mån avvikande bestämmelser inte meddelas i denna lag. Ersättning för värdeminskning av fastighet som har använts vid reaktordrift lämnas därvid som intrångsersättning. Uppkommer i övrigt skada genom att rätten till reaktordrift upphör, skall även sådan skada ersättas. Vid bestämmandet av ersättning skall särskilda förutsättningar gälla enligt följande två förutsättningar. Har upphörandet av driften vid en kärnkraftsreaktor medfört inverkan av någon betydelse på priset på högspänd el i Sverige, skall ersättningen beträffande den reaktorn bestämmas på grundval av det pris som skulle ha gällt om en sådan inverkan inte hade förekommit. Vidare skall ersättningen bestämmas utifrån antagandet att en kärnkraftsreaktor inte kan nyttjas mer än 40 år efter den tidpunkt då den först togs i kommersiell drift. Det anges särskilt att ersättningen får bestämmas i annat än pengar.

Även ett särskilt förfarande om mål för fastställande av ersättning regleras i lagen. Ersättning enligt denna lag skall fastställas av domstol. Talan om fastställande av ersättning får väckas av staten eller av tillståndshavare eller av ägare till fastighet som har använts vid reaktordrift. Staten skall väcka talan inom tre år efter det att rätten att driva kärnkraftsreaktorn har upphört, om inte talan dessförinnan har väckts av någon annan.

Enligt vad utskottet har inhämtat finns före regleringen av de kostnader som är förbundna med avställningen av Barsebäcks reaktorer ett avtal mellan E.ON Sverige, Vattenfall och staten. Ersättningen utbetalas dels i form av pengar, dels i form av elproduktion (så kallad ersättningsel) genom andelar i Ringhals kärnkraftverk.

Utskottet konstaterar således att det finns ett regelverk för reglering av sådana kostnader som motionärerna åsyftar. Därmed avstyrker utskottet motion MJ26 (fp) yrkande 4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Lagförslagen i övrigt, punkt 2 (m, fp, kd)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Lennart Fremling (fp), Sven Gunnar Persson (kd), Lars Lindblad (m), Bengt-Anders Johansson (m) och Anita Brodén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till

1. lag om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet,
 2. lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan,
 3. lag om ändring i miljöbalken,
 4. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
 5. lag om ändring i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.,
 6. lag om upphävande av lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.,
 7. lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220),
- samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ett nytt lagförslag. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06: MJ23 yrkandena 1 och 2 i denna del, 2005/06: MJ25 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06: MJ26 yrkandena 1 och 2 samt avslår proposition 2005/06: 183 i denna del.

Ställningstagande

Finansieringsutredningen lade fram sitt betänkande i slutet av år 2004. Här-efter har det remissbehandlats och beretts inom Regeringskansliet. Mot bakgrund av att arbetet bedrivits under relativt lång tid får den nu framlagda propositionen anses vara ofärdig i flera avseenden. Mycket av den kritik som vi redovisar i det följande har också framförts av tunga remissinstanser och Lagrådet.

Bland annat är den så centrala frågan om att även ägarna till reaktorföretagen skall ställa säkerhet för att statens risk skall minskas inte färdigberedd när propositionen läggs fram. Inte heller finns den något bedömnings-

underlag för riksdagen när det gäller riskavgiften och dess storlek. Det är enligt vår mening inte bra att viktigt utredningsarbete återstår när ett lagförslag föreläggs riksdagen.

Vidare är det olyckligt att lagförslaget till stor del innebär en delegation till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utforma detaljbestämmelserna för tillämpningen av lagen. En viss delegation kan visserligen behövas för att få ett smidigt system, men blir den för långtgående försämrade rättssäkerheten.

De i propositionen föreslagna lagarna föreslås träda i kraft vid olika tidpunkter, alltifrån den 1 januari 2007 till den 1 januari 2009. Ett undantag gäller ändringen i 27 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, som avses träda i kraft den 1 juli 2006. Vi kan alltså konstatera att det bör finnas tid för regeringen att återkomma till riksdagen med ett genomarbetat förslag.

Enligt vår mening bör propositionen därför avslås i dess helhet – med undantag för 27 § kärntekniklagen – och regeringen bör återkomma med ett nytt förslag hösten 2006. Inriktningen bör vara att det är riksdagen som beslutar i avgiftsfrågan. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Stöd till ideella föreningar, punkt 3 (m, fp)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Lennart Fremling (fp), Lars Lindblad (m), Bengt-Anders Johansson (m) och Anita Brodén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om stöd till ideella föreningar. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:MJ23 yrkande 2 i denna del och 2005/06:MJ26 yrkande 6.

Ställningstagande

Som vi har anfört i motionerna bör bestämmelsen om att avgiftsmedlen skall kunna användas för att ge stöd till s.k. ideella föreningar slopas. Skälen är följande.

När det gäller medel insamlade med lagstöd bör riksdagen ha ett inflytande över användningen av dem. Bestämmelsen möjliggör – enligt vår mening – att fondmedlen används som ett indirekt organisationsstöd. Detta kan innebära att vad som enligt lagen sägs vara en avgift i stället bör anses vara en skatt. Vidare anser vi att det är viktigt med korrekt information om slutförvar och/eller hantering av använt kärnbränsle. Denna uppgift åvilar Statens kärnkraftinspektion. (SKI). Svensk kärnbränslehantering (SKB) är det bolag som skall lokalisera och etablera förvaringen av använt kärnbränsle. SKB genomför omfattande samrådsmöten redan i samband

med att miljökonsekvensbeskrivningar görs. Regeringens förslag att behålla bestämmelsen om statligt stöd till s.k. ideella föreningar är ett underkännande av såväl SKI:s som SKB:s arbete. Självfallet skall ideella organisationer ha möjlighet att delta i granskningen och debatten om utformandet av slutförvaringen, men det är inte rimligt att deras verksamhet betalas av allmänna medel. Ytterligare en invändning är att bestämmelsen innebär ett otillbörligt gynnande av en part i en eventuell rättsprocess om lokalisering av använt kärnbränsle. Enligt miljöbalken har just sådana organisationer som avses få medel från fonden rätt att överklaga beslut om t.ex. slutförvaring av utbränt kärnbränsle. En sådan organisation kan således i praktiken få statligt stöd för att förbereda och driva en domstolsprocess mot den part som betalar medel till fonden. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Behov av höjda avgiftsnivåer, punkt 4 (mp)

av Åsa Domeij (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om behov av höjda avgiftsnivåer. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ24 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det är av största vikt att avgifterna täcker de framtida kostnaderna som är förenade med kärnkraftens avveckling, såsom rivning av kärnkraftsaggregaten och omhändertagande av avfallet. Vad kostnaderna för att åstadkomma en säker slutförvaring är vet ingen. Speciellt som ingen säkert kan veta hur inkapslade material reagerar på mycket långvarig strålning. Vad man däremot nästan säkert vet är att alla budgetar för större infrastrukturprojekt spräcker ramarna. Det är en öppen fråga om de fonderade medlen för kärnavfallsförvaringen kommer att kunna täcka alla uppkomna kostnader i slutändan. Det är också en öppen fråga om det vid denna tidpunkt finns en motpart som kan betala en eventuell merkostnad. Att under denna stora osäkerhet och övriga omständigheter riskera att kärnkraftsavfallsfonderingen underfinansieras är inte rimligt. Därför föreslår jag att avgiften för kärnavfallshanteringen höjs betydligt. Dessutom bör ett strikt betalningsansvarsgenombrott säkerställas, så att de bolag som avsatt pengar till fonden får skjuta till mer pengar om det visar sig att gjorda fonderingar inte förslår. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Försäkringslösningar m.m., punkt 5 (fp)

av Lennart Fremling (fp) och Anita Brodén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utredning om avgiftsbefrielse m.m. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ26 yrkandena 3 och 5.

Ställningstagande

Sverige har beslutat att avfall från kärnreaktorer skall slutförvaras i slutna djupförvar. Vi stöder denna grundinriktning för hanteringen av kärnavfall. Emellertid vill vi framhålla att man måste ha en öppenhet för att nya tekniska landvinningar kan förändra detta. Den tekniska utvecklingen kan nämligen göra det möjligt att i framtiden använda andra behandlingsmetoder för använt kärnbränsle. Ett exempel är s.k. transmutation, som innebär att det kan bli intressant att återanvända en del av det använda kärnbränslet för framtida energiproduktion. Detta innebär troligen inte att man helt kan undvara en slutförvaring, men tekniken kan påverka mängden avfall och kostnaderna.

Mot denna bakgrund finns det skäl att överväga hur man skall kunna säkra att kostnaden för slutförvaring fördelas över tiden på ett ändamålsenligt sätt. Skulle förslutningen av förvaret skjutas upp till en än senare tidpunkt än som nu förutses, kan det vara förenat med svårigheter av olika slag att göra bolagen kostnadsansvariga ända till dess. Vidare kan det vara svårt för staten försäkra sig om att företag som ägt reaktorer inte upphör, och hur man i fall av företagets upphörande skall kunna säkra en fortsatt betalning för avfallet efter det att reaktorn lagts ned. Vi vill också peka på att svårigheterna med ett i tiden utdraget ansvar kan bli än större för en mindre verksamhet med små avfallsvolymer. Vi anser att regeringen bör utreda möjligheten att för mindre verksamheter överlåta avgiftsskyldigheten för avfallet till annan aktör antingen någon som återvinner bränslet eller till ett försäkringsbolag. I det sista fallet skulle alltså en försäkringslösning kunna täcka merkostnaden som kan uppkomma senare i hanteringen. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Ersättning för avstängning på grund av politiska beslut, punkt 6 (m, fp, kd)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Lennart Fremling (fp), Sven Gunnar Persson (kd), Lars Lindblad (m), Bengt-Anders Johansson (m) och Anita Brodén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ersättning för avstängning på grund av politiska beslut. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ26 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att om kärnkraftsreaktorer stängs i förtid beroende på politiska beslut – så som har skett med Barsebäck – är det inte rimligt att ägarna skall stå för hela den kostnad som uppstår på grund av att kostnaderna för slutförvaring då inte kan täckas med avgifter på elproduktionen. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:183 Finansieringen av kärnavfalllets slutförvaring:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet,
2. lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
3. lag om ändring i miljöbalken,
4. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
5. lag om ändring i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.,
6. lag om upphävande av lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.,
7. lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220).

Följdmotioner

2005/06: MJ23 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar avslå proposition 2005/06:183 med undantag av föreslagen förändring av 27 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen begär nytt förslag om finansiering av kärnavfalllets slutförvaring i enlighet med vad som anförs i motionen.

2005/06: MJ24 av Åsa Domeij (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nivån på avgiften för kärnavfallshanteringen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett strikt betalningsansvarsgenombrott för att vid behov trygga finansieringen av kärnavfalllets slutförvaring måste säkerställas.

2005/06: MJ25 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

1. Riksdagen beslutar att avslå propositionen med undantag av föreslagen förändring i 27 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

2. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med lagförslag om hur avgiften för kärnavfallshantering skall beräknas samt riskavgiften.

2005/06: MJ26 av Lennart Fremling m.fl. (fp):

1. Riksdagen avslår propositionen med undantag av föreslagen förändring i 27 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma med förslag på en ny lag som tar med fler detaljer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör låta utreda i vad mån verksamheter med mindre volymer kan befrias helt från avgiftsskyldighet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kostnaden för verksamheter som på grund av politiska beslut stängs i förtid.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäkringslösningar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte betala ut pengar till ideella organisationers verksamhet ur kärnavfallsfonden.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

- 1 Förslag till lag om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens syfte

1 § Syftet med denna lag är att säkerställa finansieringen av de allmänna skyldigheter som följer av 10–14 §§ lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Definitioner

2 § Med kärnteknisk anläggning, kärnkraftsreaktor, kärnämne och kärnavfall avses i denna lag detsamma som i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

3 § Med *restprodukter* avses i denna lag kärnämne som inte skall användas på nytt och kärnavfall som inte utgör driftavfall.

4 § Med *kärnavfallsavgift* avses i denna lag avgift för

1. tillståndshavarnas kostnader för en säker hantering och slutförvaring av restprodukter,

2. tillståndshavarnas kostnader för en säker avveckling och rivning av kärntekniska anläggningar,

3. tillståndshavarnas kostnader för den forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för att de åtgärder som avses i 1 och 2 skall kunna vidtas,

4. statens kostnader för sådan forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för att pröva de åtgärder som avses i 1–3,

5. statens kostnader för förvaltning av medel och prövning av frågor enligt denna lag,

6. statens kostnader för tillsyn av sådan verksamhet som avses i 2,

7. statens kostnader för prövning av frågor om slutförvaring samt övervakning och kontroll av slutförvar enligt 16 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

8. tillståndshavarnas, statens och kommunernas kostnader för information till allmänheten i frågor som rör hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall, samt

9. kostnader för stöd till ideella föreningar för insatser i samband med frågor om lokalisering av anläggningar för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle.

5 § Med *riskavgift* avses i denna lag avgift för den ekonomiska risk som staten bär för de kostnader som skall täckas av kärnavfallsavgifter.

Skyldighet att betala kärnavfallsavgift och ställa säkerhet

6 § Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnteknisk anläggning som ger eller har givit upphov till restprodukter skall betala kärnavfallsavgift till den myndighet som regeringen bestämmer. Avgiften skall täcka en så stor andel av de kostnader som anges i 4 § att den motsvarar den avgiftsskyldiges andel av samtliga avgiftsskyldigas restprodukter.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kärnavfallsavgiftens storlek och betalning.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i det enskilda fallet ge dispens från avgiftsskyldigheten, om

1. tillståndshavarens tillstånd inte omfattar rätten att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor, och
2. tillståndshavaren ställer säkerhet för alla kostnader som avgiftsskyldigheten avser.

9 § Den som är skyldig att betala kärnavfallsavgift skall ställa säkerhet för de kostnader som avgiften skall täcka enligt 6 § men som inte täcks av de avgifter som har betalats. Säkerheten skall efter hand anpassas så att den med beaktande av inbetalade avgifter svarar mot det aktuella säkerhetsbehovet.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. att den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall ställa säkerhet genom att ange ett eller flera ägarbolag som åtar sig att fullgöra tillståndshavarens avgiftsskyldighet, och
2. vad som krävs för att en säkerhet enligt denna lag skall godtas.

11 § Skyldigheten att betala kärnavfallsavgift och ställa säkerhet upphör när tillståndshavaren har fullgjort samtliga sina skyldigheter enligt 10 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet eller har medgivits befrielse från dem.

Förvaltning av avgiftsmedlen

12 § Den myndighet som regeringen bestämmer skall förvalta de inbetalade kärnavfallsavgifterna i en fond. Även avgifter som har inbetalats enligt lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. skall förvaltas i en fond.

Regeringen meddelar föreskrifter om fonden och om dess förvaltning.

Statens risk

13 § Om det behövs för att tillgodose syftet med denna lag, skall regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställa den ekonomiska risk som staten bär för de kostnader som skall täckas av kärnavfallsavgifter.

Skyldighet att betala riskavgift

14 § Om en ekonomisk risk har fastställts enligt 13 § med avseende på en viss verksamhet, får tillståndshavaren, utöver sin skyldighet att betala kärnavfallsavgift, åläggas att betala en riskavgift. Riskavgiften får inte sättas högre än vad som behövs för att skydda staten mot denna ekonomiska risk och skall betalas till den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om riskavgifterna.

Avgiftsmedlens och säkerheternas användning

15 § Inbetalade kärnavfallsavgifter skall användas för att ersätta de kostnader som avgifterna skall täcka enligt 6 §. Om de inbetalade kärnavfallsavgifterna inte är tillräckliga får de säkerheter som tillståndshavaren har ställt enligt 9 § användas för att täcka kostnaderna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om användningen.

16 § Inbetalade kärnavfallsavgifter som inte behövs för att täcka den avgiftsskyldiges andel enligt 4 § skall återbetalas till den avgiftsskyldige eller till den som har betalat avgifterna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer prövar frågor om återbetalning.

17 § I fråga om avgifter som har betalats enligt lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. gäller, i stället för vad som sägs om användning av inbetalade avgifter i 15 § första stycket och om återbetalning av avgifter i 16 § första stycket, att medlen endast får användas för att ersätta sådana kostnader som anges i den lagen och att överskjutande medel skall tillfalla staten.

Tillsyn och straff m.m.

18 § En tillståndshavare är skyldig att lämna kostnadsberäkningar och andra uppgifter som behövs för att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag.

Den myndighet som regeringen bestämmer får förelägga tillståndshavaren att vidta de åtgärder som behövs för tillämpningen av lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Ett föreläggande får förenas med vite.

19 § Den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter enligt 18 § första stycket genom att lämna oriktig uppgift döms till böter, om gärningen inte är belagd med straff enligt brottsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2007 i fråga om 7, 10 och 18 §§. Lagen i övrigt träder i kraft den 1 januari 2008, då lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. skall upphöra att gälla.

2. De medel som vid ikraftträdandet finns i Kärnavfallsfonden skall förvaltas och användas i enlighet med denna lag.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 13, 15 och 27 §§ lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

I fråga om skyldighet för *reaktor-innehavare* att svara för vissa kostnader som staten har och att *erlägga en årlig avgift till staten* finns bestämmelser i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet är skyldig att svara för kostnaderna för de åtgärder som avses i 10–12 §§.

I fråga om skyldighet för *tillståndshavare* att svara för vissa kostnader som staten har och *säkerställa finansieringen av de kostnader som avses i första stycket* finns bestämmelser i lagen (0000:000) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet.

15 §

Ett tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet kan återkallas av den som har meddelat tillståndet om

1. villkor eller föreskrifter som uppställts med stöd av 8 eller 9 § i något väsentligt avseende inte iakttas,

2. vad som föreskrivs i 11 eller 12 § inte iakttas och det föreligger synnerliga skäl från säkerhets-synpunkt, *eller*

3. det i annat fall föreligger synnerliga skäl från säkerhetssynpunkt.

2. vad som föreskrivs i 11 eller 12 § inte iakttas och det föreligger synnerliga skäl från säkerhets-synpunkt,

3. det i annat fall föreligger synnerliga skäl från säkerhetssynpunkt, *eller*

4. *de skyldigheter som avses i 13 § i väsentlig mån åsidosätts.*

27 §²

Den som inte fullgör vad tillsynsmyndigheten begär eller beslutar med stöd av 17 eller 18 § eller vad den lokala säkerhetsnämnden begär med stöd av 21 § eller som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar myndigheten eller nämnden oriktiga uppgifter, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

¹ Lagen omtryckt 1992:1536.

² Senaste lydelse 1995:875.

Nuvarande lydelse

Till ansvar enligt första stycket döms också den som inte fullgör sin uppgiftsskyldighet enligt kommissionens förordning (Euratom) nr 3227/76 av den 19 oktober 1976 om tillämpning av bestämmelserna om säkerhetskontroll i Euratom eller som vid uppgiftslämnandet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter till kommissionen.

Föreslagen lydelse

Till ansvar enligt första stycket döms också den som inte fullgör sin uppgiftsskyldighet enligt kommissionens förordning (Euratom) nr 302/2005 av den 8 februari 2005 om genomförandet av Euratoms kärnämneskontroll³ eller som vid uppgiftslämnandet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter till kommissionen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006 i fråga om 27 § och i övrigt den 1 januari 2008.

³ EUT L 54, 28.2.2005, s. 1 (Celex 32005R0302).

3 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 3 § miljöbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

3 §

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet. *Den som är skyldig att betala avgift eller ställa säkerhet enligt lagen (0000:000) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet behöver inte ställa säkerhet för åtgärder som omfattas av sådana avgifter och säkerheter.*

Om det kan antas att ställd säkerhet inte längre är tillräcklig, får den myndighet som prövar frågan om tillstånd, godkännande eller dispens besluta om ytterligare säkerhet.

I fråga om beskaffenheten av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utskökningsbalken. Säkerheten skall prövas av tillståndsmyndigheten och förvaras av länsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

4 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

6 §

Företag som driver en kärnkraftsanläggning skall dra av belopp som sätts av i räkenskaperna för att täcka sådana utgifter för framtida hantering av utbränt kärnbränsle, radioaktivt avfall och liknande som avser verksamheten före beskattningsårets utgång. Detsamma gäller företag som mot förskottsbetalning åtar sig att svara för framtida utgifter för sådan hantering. Avdraget skall återföras det följande beskattningsåret.

Avdrag enligt första stycket får inte göras för hanteringsutgifter som företaget kan räkna med att få ersättning för enligt 8 § lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Avdrag enligt första stycket får inte göras för hanteringsutgifter som företaget kan räkna med att få ersättning för enligt 15 § lagen (0000:000) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008 och tillämpas första gången vid 2009 års taxering.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Avgift skall betalas till staten enligt denna lag såsom kostnadsbidrag till följande åtgärder i anledning av verksamhet som bedrivits vid Studsvik AB

1. dekontaminering och nedläggning av forskningsreaktorerna R2 och R2-0 i Studsvik med tillhörande byggnader,

2. dekontaminering och nedläggning av kraftvärmereaktorn i Ågesta,

3. dekontaminering och nedläggning av det aktiva centrallaboratoriet, bränslelaboratoriet, van der Graaf-generatorn och vissa avfallsanläggningar i Studsvik, nämligen förbränningsanläggningen HA, behandlingsanläggningen HM, förvaringsanläggningen FA, bergrumslagret och det s.k. aktiva tråget,

4. hantering och slutförvaring av kärnavfall och kärnbränslerester härrörande från samarbetet med de svenska kärnkraftsföretagen i det svenska kärnkraftsprogrammet och från sådan verksamhet som avses i 1–3,

5. hantering och slutförvaring av kärnbränsle från forskningsreaktorn R1 i Stockholm och kraftvärmereaktorn i Ågesta samt av de bränsleelement från forskningsreaktorn R2 i Studsvik som den 30 juni 1991 fanns i anslutning till reaktorn,

Avgift skall betalas till staten enligt denna lag *som ett bidrag till kostnader för* följande åtgärder

1. dekontaminering och nedläggning av det aktiva centrallaboratoriet *ACL*, *fläktanläggningen ACF*, bränslelaboratoriet *HCL*, van der Graaf-generatorn, förbränningsanläggningen HA, behandlingsanläggningen HM, förvaringsanläggningen FA, bergrumslagret *AM*, det s.k. aktiva tråget *AT*, *tank- och siloanläggningen TS*, *hallen för aktivt avfall AU*, *f.d. uranförrådet UF*, *avfallsskjulen AS 1–4*, *upplagsplatsen UA för fast aktivt avfall* och *indunstaren ID för aktivt avfall*,

4. hantering och slutförvaring av kärnavfall, kärnämnen och annat radioaktivt avfall som före den 30 juni 1991 har genererats till följd av kärnteknisk verksamhet i eller förvarats vid de kärntekniska anläggningar som avses i 1–3,

¹ Senaste lydelse 1992:1547.

Nuvarande lydelse

6. återställning enligt lag av anläggningen i Ranstad till följd av tidigare bedriven kärnteknisk verksamhet,

7. strålskyddsåtgärder som enligt lag är nödvändiga till följd av sådan verksamhet som avses i 1–6.

Föreslagen lydelse

6. återställning enligt lag av anläggningen i Ranstad till följd av tidigare bedriven kärnteknisk verksamhet, *och*

3 §²

Avgiften är 0,15 öre för varje levererad kilowattimme elström.

Avgiften skall betalas till den myndighet som regeringen bestämmer.

Avgiftsmedlen skall föras över till Kärnavfallsfonden som förvaltar medlen särskilt. *För förvaltningen i övrigt* gäller reglerna i 7–7 b §§ lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Avgiften är 0,2 öre för varje levererad kilowattimme elström.

Avgiftsmedlen skall föras över till Kärnavfallsfonden som förvaltar medlen särskilt *enligt 7 och 7 a §§ lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. och föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 b § samma lag. Av 12 § lagen (0000:000) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet framgår att avgiftsmedlen från och med den 1 januari 2008 förvaltas enligt den lagen.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

² Senaste lydelse 1995:1545.

6 Förslag till lag om upphävande av lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.

Härigenom föreskrivs att lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. skall upphöra att gälla vid utgången av 2009.

7 Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220)

Härigenom föreskrivs att 30 § strålskyddslagen (1988:220) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 §¹

Regeringen får meddela föreskrifter om att den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet skall utöva tillsynen över efterlevnaden såvitt avser solarieverksamhet som bedrivs inom kommunen.

Efter åtagande av en kommun får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer överlåta åt den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet att i ett visst avseende utöva tillsynen.

Efter åtagande av en kommun får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer även beträffande annan verksamhet överlåta åt sådan nämnd att i ett visst avseende utöva tillsynen.

Det som sägs i första stycket gäller inte verksamhet som utövas av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Fortifikationsverket eller Försvarets radioanstalt. I fråga om sådan verksamhet får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer efter åtagande av generalläkaren överlåta åt denne att i ett visst avseende utöva tillsynen.

Det som sägs i andra stycket gäller inte verksamhet som utövas av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Fortifikationsverket eller Försvarets radioanstalt. I fråga om sådan verksamhet får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer efter åtagande av generalläkaren överlåta åt denne att i ett visst avseende utöva tillsynen.

Om överlåtelse av tillsynen sker enligt denna paragraf, skall vad som sägs i lagen om tillsynsmyndighet gälla även en sådan nämnd som avses i första stycket eller generalläkaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

¹ Senaste lydelse 1998:841.